

Дідур Г.І.

*доцент кафедри менеджменту
Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна*

ОСНОВНІ ЗАСОБИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

Орієнтація вітчизняного аграрного сектора економіки України спрямована на створення сприятливих умов для інвестиційно-інноваційного розвитку та формування продовольчої безпеки. Необхідність ефективного використання основних засобів, виникає у контексті пошуку шляхів зниження виробничих витрат, які впливають на результативність господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Залежність процесу виробництва від матеріальної основи вимагає дієвих підходів щодо ефективного формування і використанні основних засобів на інноваційній основі.

Діяльність будь-якого підприємства розпочинається з формування матеріально-технічної бази, а саме «основних засобів», відсутність яких унеможливорює функціонування та ведення поточної господарської діяльності підприємства. Саме обсяг акумульованих основних засобів дає підстави судити про розмір підприємства, його можливості та перспективи розвитку [1].

Найбільш повне визначення сутності основних засобів дає Бутинець Ф. Ф. [2], який зазначає, що основні засоби це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік).

Згідно «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7» [3] до основних засобів відносять: земельні ділянки; будинки, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини; багаторічні насадження; інші основні засоби.

Ефективне використання основними засобами аграрних підприємств можливе за умови ефективного управління ними.

Як зазначає Рассоха В.В. [4]: управління основними засобами підприємства передбачає постійне здійснення перегляду наявного складу основних засобів і порівняння його з отриманими фінансовими результатами. При цьому використовується це порівняння з попередніми роками і визначається при якій політиці і при якій структурі виробничих фондів підприємство працювало найрентабельніше і наразі визначаються шляхи оптимізації складу виробничих фондів.

При загальному рості вартості основних засобів ТОВ «Колос» Біляївського району Одеської області (Таблиця 1) більше ніж у 2 рази змінилося і структура основних засобів.

Таблиця 1

Склад і структура основних засобів в ТОВ «Колос»

Види основних засобів	2013р.		2015р.		Відхилення 2015 р. від 2013р.; +,-	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Земельні ділянки	1748	7,3	6311	11,9	4563	4,6
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	2619	11,0	7446	14,0	4827	3,0
Машини і обладнання	18270	76,5	34018	64,1	15748	-12,4
Транспортні засоби	1060	4,4	4398	8,3	3338	3,9
Інструменти, прилади, інвентар	190	0,8	645	1,2	455	0,4
Тварини	-	-	270	0,5	270	0,5
Разом	23887	100,0	53088	100,0	29201	X

У структурному відношенні спостерігається зменшення питомої ваги машин і обладнання, натомість ріст інших видів

основних засобів. Як це відбилося на результатах діяльності підприємства та на ефективності використання основних засобів можна судити із дослідження показників що представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Економічна ефективність використання основних засобів

Показники	2013 р.	2015 р.	2015 р. у % до 2013 р.
Валова продукція в постійних цінах 2010 р. всього, тис. грн.:	20864,7	26368,2	126,4
в т.ч. на 1 грн. основних виробничих засобів, грн.	0,85	0,95	111,3
Капіталоміскість, грн.	1,18	1,06	89,8
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт і послуг, тис. грн.:	23967,3	85996,4	358,8
в т.ч. на 1 грн. основних виробничих засобів, грн.	0,98	3,09	316,0
Чистий прибуток, тис. грн.:	2300,2	30362,6	1320,0
в т.ч. на 1 грн. основних виробничих засобів, грн.	0,09	1,09	1162,6
Рівень рентабельності, %	9,7	45,0	-

Отже, зміна структури основних засобів позитивно вплинула на фінансові результати діяльності підприємства. Спостерігається ріст чистого доходу у 3,5 рази та чистого прибутку більше ніж у 13 раз. Відповідно значно зросла ефективність використання основних засобів.

Вивчення проблем управління ефективністю використання основних засобів вимагає аналізу їх складових. Найважливішим елементом основних засобів саме в сільському господарстві є земля. Через родючість земля активно впливає на процес виробництва, стає його найважливішим складовим фактором, базовим елементом. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, широке застосування хімізації, меліорації та механізації може або сприяти підвищенню родючості ґранту або викликати погіршення його природних якостей. На жаль, як

свідчить практика, переважає останнє. В даний час понад 30% сільськогосподарських угідь України зазнають водної ерозії, 50% - вітрової. Основна причина ситуації, що склалася полягає у безвідповідальному технологічному типі розвитку сільського господарства, для якого характерна орієнтація на використання важкої техніки, нераціональне використання пестицидів, мінеральних добрив, глобальних гідротехнічних заходів, що руйнують агроєкосистеми, виснажують земельні ресурси, знижують природну родючість ґрунтів.

Для подолання цієї ситуації і підвищення ефективності використання земельних угідь необхідно вжити комплекс заходів економічного (удосконалення цінової політики, стимулювання інвестиційної діяльності, кредитна політика держави), технологічного (якісна селекційна робота, оптимізація кількісного і якісного складу технічних засобів, використання сучасних ресурсозберігаючих технологій) і організаційного (оптимізація структури виробництва, оптимізація структури посівних площ, удосконалення структури управління, підвищення рівня кваліфікації працівників) характеру.

Ефективність використання основних засобів підприємства нерозривно пов'язана з активною частиною основних засобів і перш за все з робочими машинами і обладнанням. Основними шляхами підвищення рівня використання машин і обладнання є: ріст коефіцієнту змінності роботи обладнання; ліквідація простоїв обладнання; інтенсифікація виробництва; скорочення часу перебування обладнання в ремонті; впровадження прогресивних технологічних процесів; економічне стимулювання раціонального використання обладнання.

Таким чином, ефективність використання основних засобів аграрних підприємств залежить від факторів більшість з яких мають управлінський характер і тому не потребують значних капіталовкладень.

Список літератури:

1. Мордвінцева Т.В. Основні засоби підприємства: економічна сутність/ Т.В. Мордвінцева, К.О. Стулей// Сталий розвиток економіки. -2013. - №2. – с.90-94.

2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 224 с.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>

4. Россоха В.В. Ефективність використання виробничого потенціалу в аграрній сфері АПК / В.В. Россоха // Економіка АПК. – 2004. – № 6. – С. 16-22.